

TUHACSEVSZKIJ VÁLOGATOTT MŰVEI

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1975. 348 o.)

A Zrínyi Katonai Kiadó jóvoltából az elmúlt évek során megismerkedhettünk a szovjet hadsereg kiemelkedő hadvezéreinek emlékirataival. A szovjet hadsereg megszületésére és fejlődésére emlékezve mindegyikük nagy tisztelettel ír M. N. Tuhacsevszkijről. Méltatják kimagasló szerepét a marxizmus—leninizmus elméletének a hadügyre történő alkalmazásában. Úgy emlékeznek rá, mint akinek elévülhetetlen érdemei vannak a szovjet hadtudomány kidolgozásában és a korszerű követelményeknek megfelelő szovjet hadsereg megszervezésében. A kiváló kommunista katonai teoretikust, hadvezért és hadseregszervezőt tisztelik benne. A hadvezérek visszaemlékezései és a szovjet hadtudomány történetének alaposabb megismerése időszerűvé tette, hogy a magyar olvasók is közvetlenül ismerkedjenek meg Tuhacsevszkij munkásságával, válogatott írásaival.

A Zrínyi Katonai Kiadó fontos igényt elégített ki, amikor Dalos György kiváló fordításában, dr. Kovács József ezredes ellenőrző egyeztetésével, Sztana Béla szerkesztésében, szép kivitelezésben közreadta Tuhacsevszkij válogatott műveit. A Kiadó a könyvet az eredeti, orosz nyelvű, kétkötetes mű alapján állította össze.

Az ismertetés megírását jelentősen megkönnyíti az a magas színvonalú és önálló tanulmánynak beillő bevezető, amelyet a szovjet kiadás elé Sz. Birju-zov marsall írt. Áttekintést ad Tuhacsevszkij életéről, tevékenységének fő szakaszairól, és behatóan elemzi elméleti örökségét.

Tuhacsevszkij beosztásai a Vörös Hadseregben mind olyanok voltak, amelyekben a hadsereg építésének és vezetésének alapvető tennivalóival foglalkozhatott: a Vörös Hadsereg kádereinek nevelése és felkészítése, a hadsereg fegyverzetének, technikájának

folyamatos fejlesztése és a korszerű harcászati, hadművelleti eljárások kidolgozása. A kötetben közölt írások e kérdések sokoldalú elemzését tartalmazzák. Tükrözik azt a magas színvonalú elméleti felkészültséget, igényességet, kiváló szervezőkészséget, széles horizontú katonai és politikai látókört, amely Tuhacsevszkij egész munkásságán végighúzódott. A könyvet olvasva képet kaphatunk a 20-as és 30-as évek szovjet katonai gondolkodásáról. Betekintést nyerünk abba a folyamatba, amelynek során kibontakozott a szovjet hadtudomány.

Hadtörténészek számára különösen figyelemreméltó az „Előszó H. Delbrück: A hadművészet története a politikai történelem kereteiben című könyvéhez” című tanulmány. Magas színvonalú marxista—leninista felkészültségének egyik bizonyítéka ez az írás. Kiténik belőle, hogy Tuhacsevszkij a hadtörténelem, a hadművészet története művelésének, ismeretének és fejlődése marxista—leninista megítélésének megkülönböztetett fontosságot tulajdonított. Az írás meggyőzően bizonyítja, hogy csak a dialektikus és történelmi materializmus elmélete alapján lehet a hadtörténelem és hadművészet fejlődését megérteni és abból helyes tanulságokat levonni.

Tuhacsevszkij hadtudományi munkásságának jelentős eleme a polgárháború katonai tapasztalatainak feldolgozása. „Nemzeti és osztálystratégia” című munkájában a polgárháború osztályjellegének és sajátosságainak beható elemzéséből kiindulva az elsők között tett maradandó értékű kísérletet a polgárháború tapasztalatainak hadtudományi értékelésére. Ugyancsak a polgárháború tudományos igényű feldolgozása volt „A visztulai hadjárat” című előadássorozat is, amelyben az 1920. évi lengyelországi hadműveletek

általános hadászati áttekintését és fő tanulságait elemzi.

A hadműveletek során tapasztalt nehézségek, kudarcok fő okát abban látta, hogy nem foglalkoztak „elég komolyan a csapatvezetésre való felkészülés kérdéseivel”.

Tuhacsevszkij elméleti és gyakorlati munkásságának középpontjában az esetleges új világháború jellege és a modern hadviselés kérdései állottak. A kötetbe felvett írások és előadások meggyőzően tanúskodnak arról a törekvésről, amelynek a lényege az volt, hogy a polgárháborút sikeresen megvívott Vörös Hadsereget technikai, szervezeti és kiképzési tekintetben egyaránt a legkorszerűbb hadsereggé tegyék. A szovjet hadvezetés kimagasló személyiségei, köztük Tuhacsevszkij, világosan látták azokat a fenyegető nemzetközi körülményeket, amelyekben az egyetlen szocialista állam, a Szovjetunió élt és létezett.

Tuhacsevszkij írásából kitűnik, hogy azért volt fontos számára a múlt hadtörténetének, a hadművészet fejlődésének tanulmányozása, a nemzetközi osztályharc tendenciáinak elemzése, hogy a lehető legpontosabban felvázolhassa, milyen háborúra kell felkészülnie a szovjet államnak.

„A korszerű hadászat kérdései” című 1926-ban született írásának középpontjában az a kérdés áll, hogy „milyen körülmények között zajlik majd a jövő háborúja, amelyre kétségkívül sor kerül — a szovjet hatalom békés politikája és védekezése ellenére is... azt szeretnénk tudni, a háború milyen formáira számíthatunk, milyen háborúban kell részt vennünk, mire kell közvetlenül és konkrétan felkészülnünk”. A későbbi események ismeretében mondhatjuk, hogy szinte látnoki erővel vázolta fel a bekövetkezett szovjetellenes háború jellemzőit. Arra figyelmeztet: „Hosszan tartó háborúra kell készülnünk... a Szovjetunió és a kapitalista környezet közötti harc hosszán tartó, makacs és kegyetlen lesz. Általában véve olyan helyzet alakul ki, amelyben nagy és súlyos

háborúra számíthatunk, arra, hogy a legkorszerűbb technikával felfegyverzett sokmillió hadseregekkel találkozzunk.

Azt hiszem, hogy a kapitalizmus abszolút gazdasági előnye ellenére elég okunk van annak feltételezésére, hogy ebben a háborúban nem vernek meg bennünket, hanem győztesként kerülünk ki abból.” Erőteljesen húzza alá annak a fontosságát, hogy a sikeres hadviselés feltétele az ellenséges fegyveres erők megsemmisítésének művésze, ezért ebben a szovjet hadsereg vezetőinek, parancsnokainak állandóan tökéletesíteniük kell magukat. Nyomatékosan felhívja a figyelmet a várható háború első időszakára és ezzel összefüggésben az ország tervszerű felkészítésének fontosságára, a hadszínterek előkészítésére. Külön figyelmeztet a légvédelem, az ellenséges repülőátalakítások elleni harc megszervezésének új feladataira.

A kötetben közölt más írások is mutatják, hogy Tuhacsevszkij állandó figyelemmel kísérte a nemzetközi katonapolitikai helyzet alakulását, a nemzetközi imperializmus szovjetellenes, háborús törekvéseit. „A mai Németország katonai tervei” című írásában 1935-ben vázolja a hitleri Németország háborús terveit és a hadviseléssel kapcsolatos nézeteit. Külön felhívta a figyelmet arra, hogy a német katonai vezetés — agresszív tervei megvalósításában — nagy mértékben épít a meglepetésszerű támadásra, a villámgyors csapások, köztük a légitámadások mérésére. Kiemeli, hogy a német hadvezetés különösen nagy erőfeszítéseket tesz a légierő és a gépesített inváziós egységek fejlesztésére. Rámutat, hogy Hitler céljai egyértelműen a Szovjetunió ellen irányulnak. Részletes adatokat közöl a hitleri Németország haderejének gyors ütemű fejlesztéséről, de figyelmezteti a nyugatot is, mindennek előtt Franciaországot, Belgiumot, Csehszlovákiát és Ausztriát arra a veszélyre, amely a fasiszta Németország részéről fenyeget.

Nemzetközi katonapolitikai helyzet-

elemzéseit tényszerűségükkel, lényegre törésükkel, tömörségükkel, iskolapéldái lehetnek az ilyen jellegű munkának.

Tuhacsevszkij tevékeny részese volt a Vörös Hadsereg újjászervezése, technikai fejlesztése, átfegyverzése, új haderőnemek és fegyvernemek létrehozása, kiképzése, a katonai káderek felkészítése irányításának. Különösen nagy fontosságot tulajdonított a légierőnek, a páncélos csapatoknak és a deszant-alakulatoknak. Ő kezdeményezte a Vörös Hadsereg több akadémiajának megszervezését. A kötetben közölt számos írása érzékelteti azt a sokoldalú munkát, amelyet a szovjet párt-, állami és katonai vezetés a Vörös Hadsereg fejlesztése érdekében kifejtett. „A védelemről”, „A magasabb parancsnokság kérdései”, az „Új kiképzési feladatok”,

„A háború új kérdései”, a „Harcvezetés művészete” és „A vezetési formák fejlődéséről” mind olyan írások, amelyekből képet kaphatunk Tuhacsevszkij hadseregszervezői és katonai teoretikusi munkáságáról. Maradandó értékek azok a gondolatok, amelyek a csapatok és törzsek kiképzési módszertanával, a vezetés kérdéseivel, az új harceszközöknek a csapatok szervezetére és a harcjeljárásokra gyakorolt hatásával foglalkoznak.

M. N. Tuhacsevszkij válogatott műveinek kötete kiemelkedő forrás mind a hadtörténelem és a hadtudomány művelői, mind az egységeknél, magasabbegységeknél, központi szerveknél szolgálatot teljesítők számára.

Hunyadi Károly

SZ. M. BUGYONNII

ÚJ UTAKON

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1975. 409. o.)

A polgárháború legendás hírű lovas-hadseregének parancsnokáról szóló magyarul megjelent irodalom örövendetesen bővül. Különösen emlékiratai iránt nagy az érdeklődés. Fél évszázad távlatából az egykori kozák őrmester így tekint vissza élete döntő fordulópontjára: „Máig is őrzök egy fényképet, amely a szeverszki dragonyosezred altisztí egyenruhájában ábrázol, mellem négy György-keresztrel és négy érdeméremmel. Ahogyan régen mondták, nekem megvolt a »teljes Györgyszalagom«. Az érdemekbe ez a jelmondat volt vésvé: »A hitért, a cárért és a hazáért«. Mi orosz katonák azonban a hazáért, Oroszországért, a népért harcoltunk. S mihelyt elkövetkezett a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, én annak katonája lettem, szívemmel és egész elmémmel magamévá tettem a kommunista párt eszméjét, Lenin eszméjét.”

A szocialista forradalom elvetette a

régi hadseregben évszázadok óta kialakult hierarchikus rendet, megszüntette a rendfokozatokat, felszámolta a burzsoá földesúri rend által kitermelt individualizmust, s az új, forradalmi hadseregben új erkölcsi normákat, viszonyokat honosított meg. „Mi úgy küzdöttünk a forradalom ügyéért, ahogyan a kommunista párt tanított bennünket; egyéni dicsőségre senki sem gondolt közülünk” — írja könyvében a marsall.

Rátermettségét, katonai képességét még a cári hadvezetésnek is el kellett ismernie, de hadseregszervezői, parancsnoki és hadvezéri képességei csak a szocialista forradalom teremtette viszonyok között bontakozhattak ki. Erről ad számot emlékiratainak eddig megjelent két kötete, „A megtett út” és a „Lovasroham” is.

A befejező kötet már a neves lovasparancsnok és hadvezér halála után jelent meg „Új utakon” címmel a Zrí-